

A close-up photograph of a marble bust of a bearded man, likely a Greek or Roman deity or hero. He is wearing a large, ornate helmet with a prominent crest featuring a winged figure. The man has a full, curly beard and his eyes are closed. The background is blurred, showing other stone structures.

Antiikin Kreikka ja Rooma

HI1

ANTIIKIN AIKAJANA

Milloin?

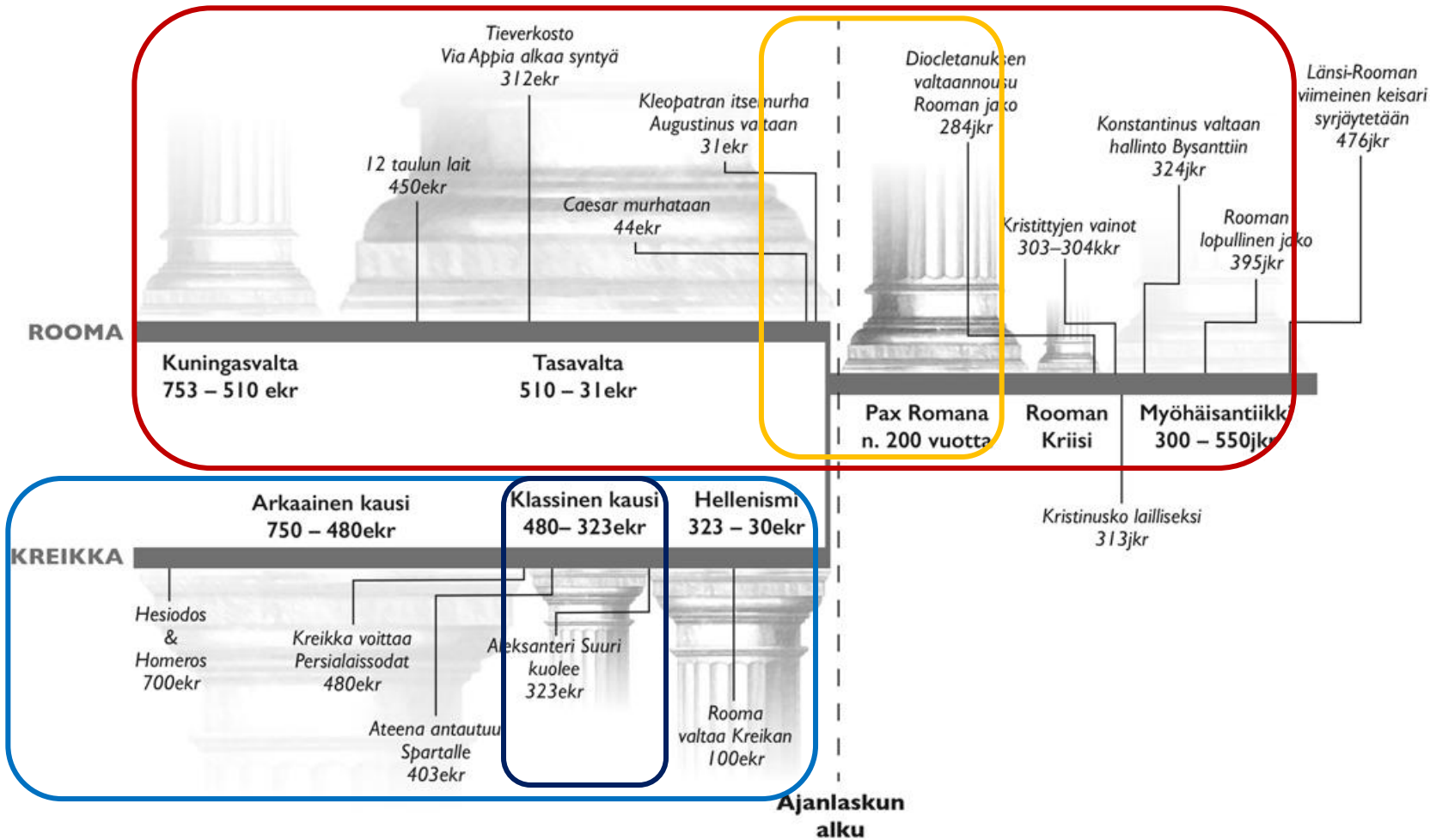
n. 800 eaa. – 500 jaa.

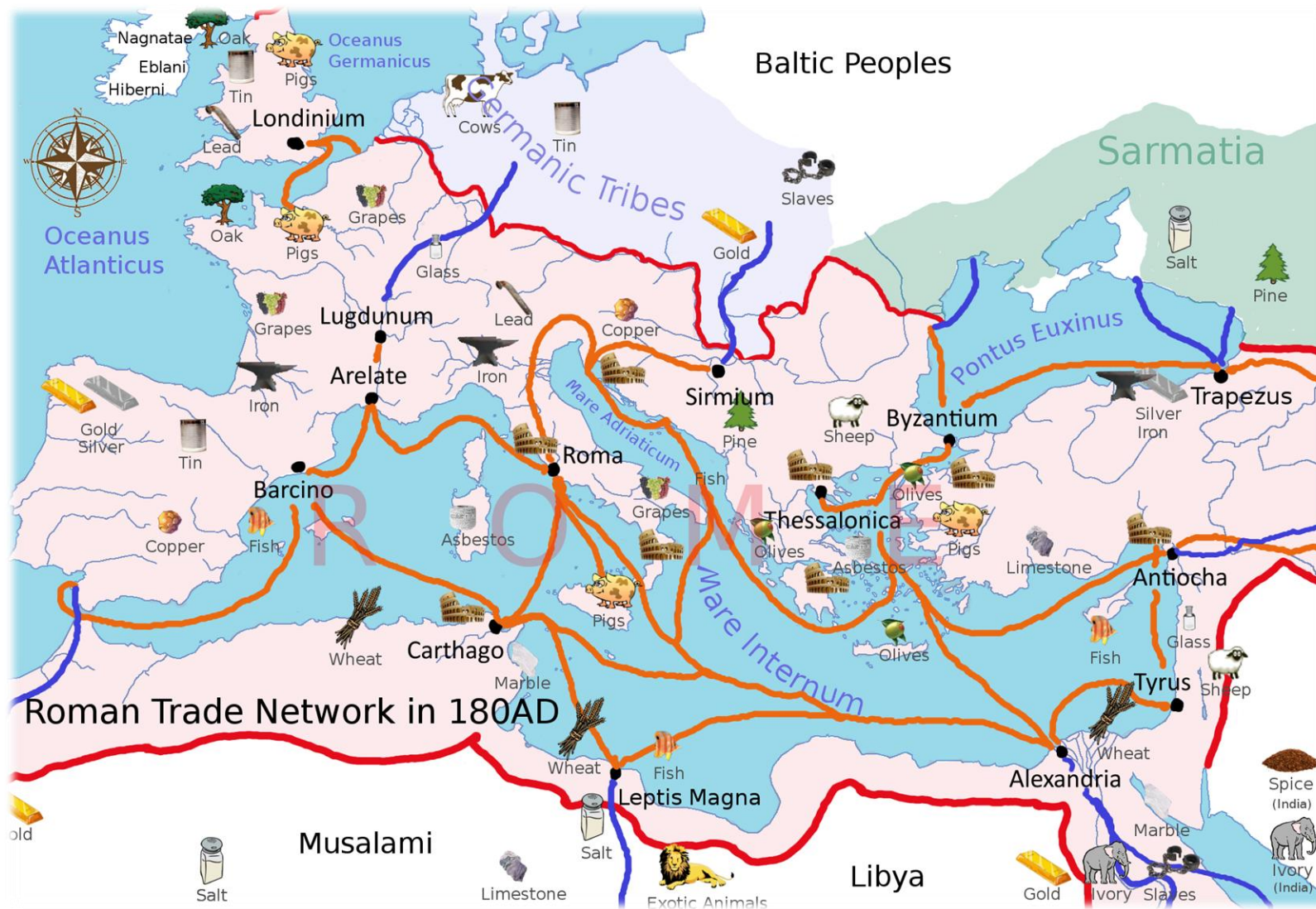
Kreikka n. 800–30 eaa.

Klassinen kausi 480–330 eaa.

Rooma n. 753 eaa.–476 jaa.

Menestyskausi n. 60 eaa.–120 jaa.

Missä?

Ydinalueet: Kreikka, Egeanmeri, Italia

Talousalueena koko Välimeri

Kauppayhteyksiä ja kulttuuri-vaikutteita Keski-Eurooppaan ja Lähi-itään

Yhtäläisyyksiä ja eroja

ROOMA

- yhtenäinen imperiumi
- (tasavalta-keisarivalta)
- sotilaalliset valloitukset
- tieverkosto

KREIKKA

- kaupunkivaltiot
- (aristokratia – demokratia)
- siirtolaisuus ja kauppa

YHTEISTÄ

- Välimeri
- orjatalous

Kaupunkivaltio = polis

tori, agora

stadion

teatteri

linnavuori, akropolis

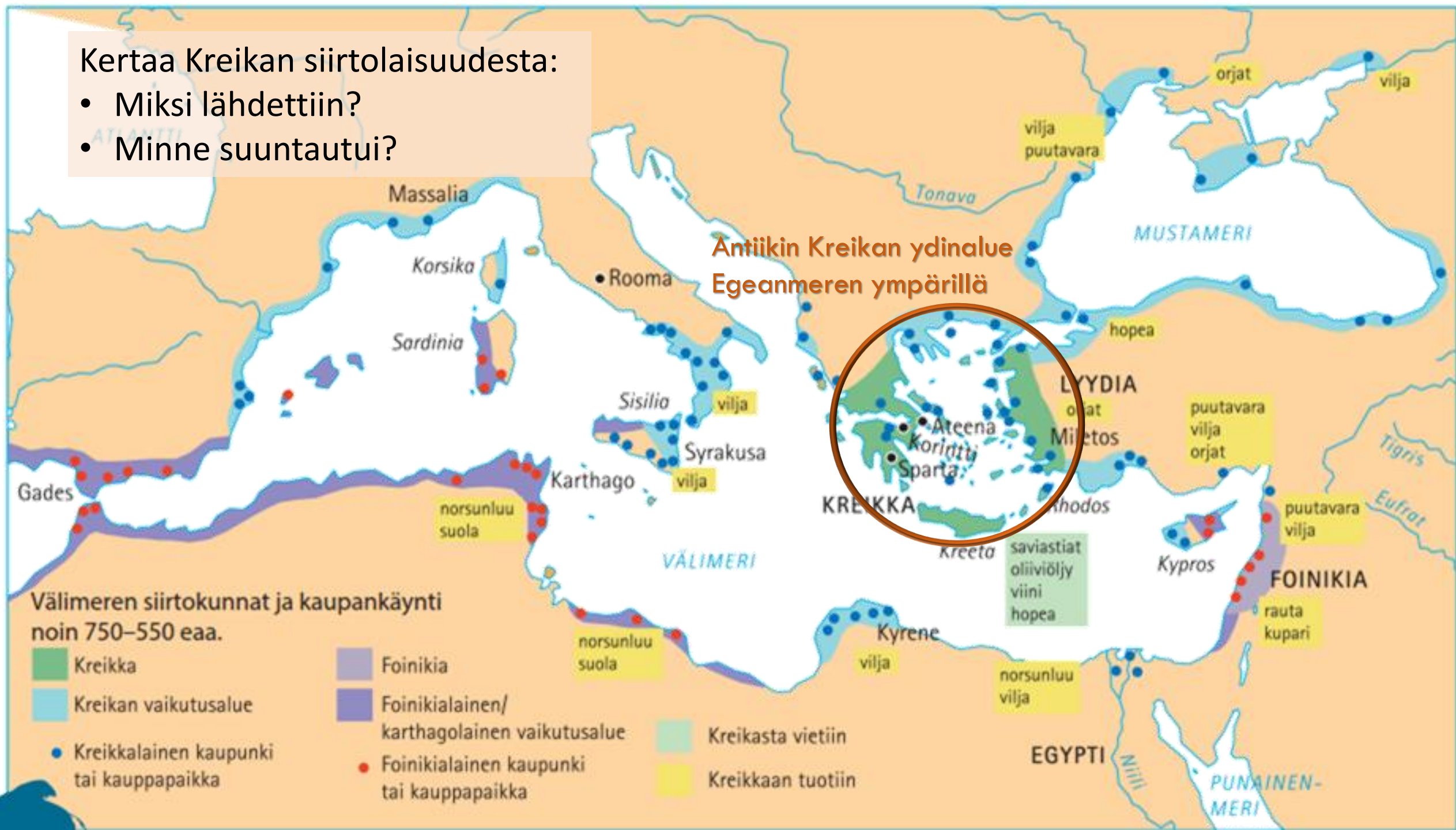
muurit

400-luvun eaa. Ateena

- Minne suuntautui?

Antiikin Kreikan ydinalue Egeanmeren ympärillä

Alla on kaksi lainausta antiikin Kreikan kirjallisuudesta. Millaisista elinympäristön muutoksista lainaukset kertovat, ja mitä vaikutuksia muutoksilla oli antiikin ihmisille?

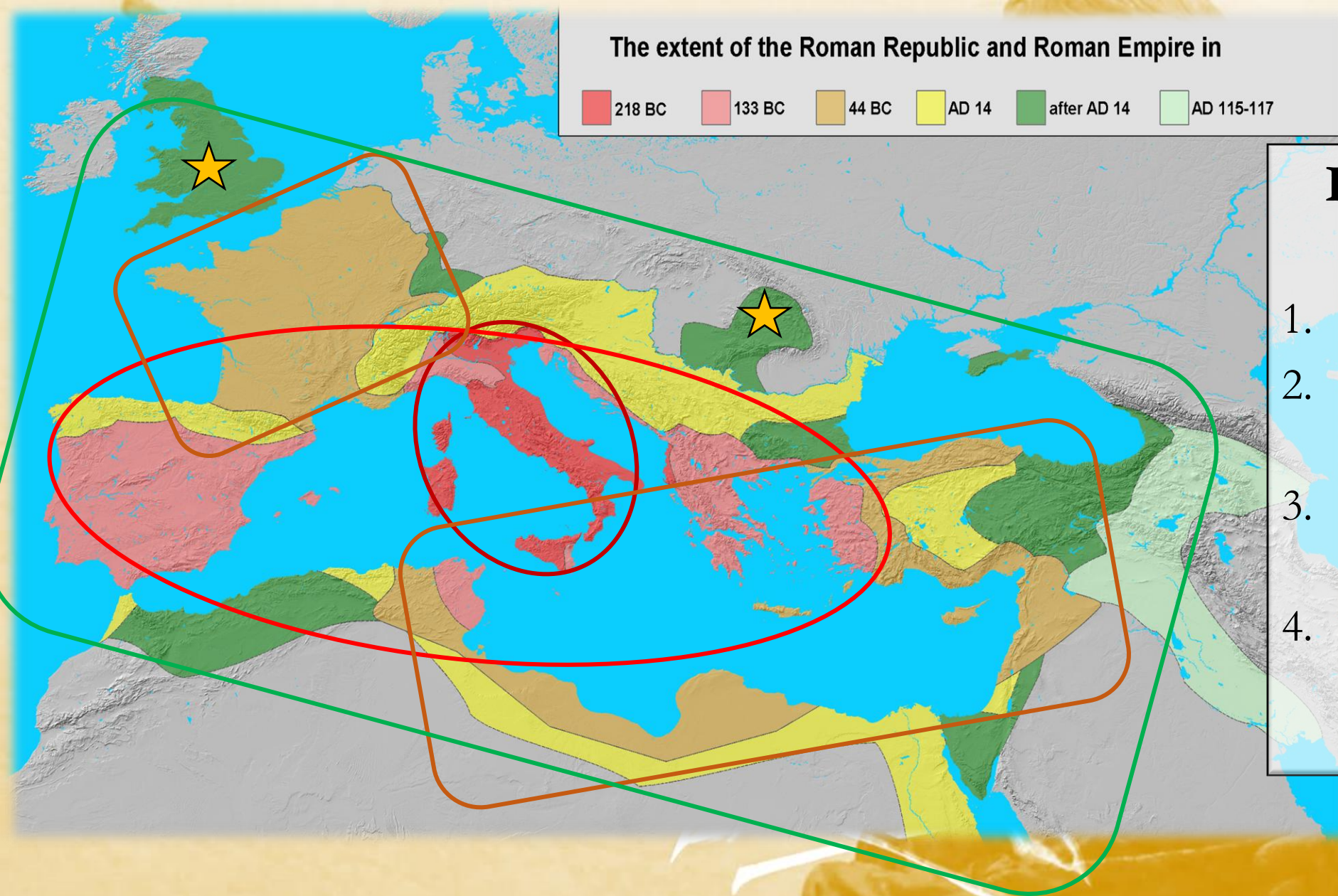
Hän [nymfi Kalypso] antoi miehelle [Odysseus] suuren kirveen, käteen käyvän pronssisen työkalun, jonka molemmat terät oli hiottu teräviksi ja tukeva öljypuinen varsi oli lujasti kiinni, ja kiiltelevän karsimapuukon. Hän vei Odysseuksen saaren kaukaisimpaan ääreen, missä kasvoi korkeita puita, leppiä ja poppeleita ja taivasta tavoittelevia hopeakuusia, kauan sitten kuolleita rutikuivia keloja, jotka pysyisivät hyvin pinnalla.
Homeros, Odysseia. Suom. Pentti Saarikoski. Helsinki: Otava 1985.

Vuorilla kasvoi runsaasti metsää, mistä vieläkin on jälkiä näkyvissä. Nyt on joitakin vuoria, jotka kykenevät ruokkimaan vain mehiläisiä, mutta ei kovin kauan aikaa sitten saattoi nähdä noilla samoilla vuorilla kaadettuja rakennusten kattohirsiiä, jotka olivat kyllin pitkiä suurimpiinkin rakennuksiin. Oli myös korkeaksi kasvatettuja istutettuja puita, ja vuoret tuottivat karjalle yltäkylän ravintoa. Joka vuosi Zeus antoi maan ylle langeta hedelmöittävän sateen, joka ei valunut mereen pitkin paljasta maata ja mennyt hukkaan niin kuin nyt, – –.

Platon, Kritias. Suom. A. M. Anttila. Teokset 5. Helsinki: Otava 1982

The extent of the Roman Republic and Roman Empire in

218 BC 133 BC 44 BC AD 14 after AD 14 AD 115-117

Kaupunkivaltiota imperiumiksi

1. Italian valtiaaksi
2. Puunilaissotien jälkeen
Välimeren herruus
3. Galliaan ja Välimeren
itäosiin
4. Helposti puolustettavat
rajat ja rikkaiden
kaivosseutujen[★] valtaus

Miksi Rooma onnistui nousemaan suurvallaksi?

1. S_____menestys (l_____armeija)
2. Tehokas h_____
3. D_____et i _____-politiikka
4. Vallanjako maakuntien (p_____)
ja keskushallinnon kesken
5. Kauppayhteydet: V_____meri, hyvä
t_____verkosto
6. R_____taito: vesijohdot (a_____),
tiet, betoni...

Miten Roomaa hallittiin?

- 1) Tasavallan aikana (509 – 31 eaa):
- 2) Keisariaikana (31 eaa. – 476 jaa):

Miksi kaupankäynti oli Roomalle välttämätöntä?

Miksi Rooma onnistui nousemaan suurvallaksi?

1. Sotilaallinen menestys (legioonalaismenestys)
2. Tehokas hallinto
3. *Divide et impera* -politiikka
4. Vallanjako maakuntien (provinssit) ja keskushallinnon kesken
5. Kauppayhteydet: Välimeri, hyvä tieverkosto
6. Rakennustaito: vesijohdot (akveduktit), tiet, betoni...

Miten Roomaa hallittiin?

1) Tasavallan aikana (509 – 31 eaa):

- Vuosittain valittiin vaaleilla **kaksi konsulia** ja muita virkamiehiä
- **Senaatti** yläluokan (**patriisit**) joukosta, virka elinikäinen
- Tavallisen kansan (**plebeijit**) etuja puolustivat **kansantribuunit**

2) Keisariaikana (31 eaa. – 476 jaa):

- **Keisari** teki kaikki merkittävät päätökset
- Toimi mm. konsulina, senaattorina, ylipappina, sotapäällikkönä kansantribuunina...
- Nimellisesti edelleen konsuleita, senaatti ym.

Miksi kaupankäynti oli Roomalle välttämätöntä?

- Viljaa tuotiin esim. Afrikasta
- Piti yllä vaurasta elintaso
- Tuotanto valtakunnan eri alueilla oli eriytynyttä → kukin alue keskittyi vahvuuksiinsa

Kreikkalainen filosofi Aristoteles kuvasi orjan asemaa seuraavasti: "Luonnostaan orja on se, joka voi kuulua toiselle ja on siksi toisen oma ja joka on sen verran osallinen järjestä, että kykenee havaitsemaan, mikä on järkevää, vaikka hänellä ei omaa järkeä olekaan. (...) Käyttönsä osalta orjat eivät juuri eroa kotieläimistä. Molemmat auttavat ruumiillisella työllään välttämättömien tarpeidemme tyydyttämisessä. Luonto on halunnut tehdä vapaat ja orjat ruumiiltaan erilaisiksi. Orjat ovat rotevia, jotta he soveltuisivat välttämättömiin tehtäviinsä. Vapaat taas ovat ryhdikkäitä ja soveltumattomia mainitun kaltaisiin askareisiin (...)."

Aristoteles, *Politiikka* (350 eKr.)

Roomalainen senaattori Seneca lausui seuraavasti: "Mietipä sitä, että se olento, jota sanot orjaksesi, on syntynyt samasta siemenestä kuin sinä; ja että hänellä on päänsä päällä sama taivas, että hän hengittää samaa ilmaa, että hän elää ja kuolee kuin sinä. Jonakin päivänä hän voi vapautua, ja sinusta voi tulla orja. Älä siis erehdy halveksimaan ihmistä, jonka asemaan saatat itse joutua samalla hetkellä kun osoitat hänelle halveksuntasi."

Seneca, *Epistulae morales ad Lucilium* (62–65 jKr.)

a) Vertaile Aristoteleen ja Senecan suhtautumista orjuuteen. (6 p.)

b) Millainen oli orjien asema antiikissa? (14 p.)

a) Vertaile Aristoteleen ja Senecan suhtautumista orjuuteen.

- Molempien mielestä on **luonnollista**, että jotkut ovat toisen omaisuutta ja orjia.
- **Aristoteleen** mielestä orjat ovat fyysisesti ja henkisesti vapaita ihmisiä alemmalla tasolla. Hän **vertaa orjia kotieläimiin** ja suhtautuu heihin halveksuvasti.
- **Seneca** korostaa orjien ja vapaiden **samankaltaisuutta**. Kuka tahansa voi joutua orjaksi, mutta myöhemmin vapautua. Orjia ei pidä siis halveksua.

b) Millainen oli orjien asema antiikissa?

- Dokumenteista voi päätellä, että orjien asema on voinut olla parempi keisariajan Roomassa kuin antiikin Kreikassa.
- Orjia pidettiin kuitenkin aina vapaita alempiarvoisina. Heitä sai kurittaa tai alistaa ja he olivat omistajansa omaisuutta.
- Orjilla ei ollut oikeutta lailliseen avioliittoon, eikä heillä ollut lain tunnustamia perhesiteitä. Orjat saivat isäntänsä nimen, joka säilyi heidän vapauduttuaankin.
- Orjat olivat keskenään epätasa-arvoisessa asemassa. Kotiorjia saatettiin kohdella lähes perheenjäsenen tavoin.
- Orjien vapauttaminen oli Roomassa tavallista. Jotkut orjat myös ostivat itsensä vapaiksi.

Rooman tuho

Rooman tuhon syitä

SISÄISET TEKIJÄT

- Suuri valtakunta → suuret hallintokustannukset
- Yhteenkuuluvuuden tunne heikkeni → sisällissodat
- Laajeneminen pysähtynyt → ei uusia sotasaaliita
- → ei orjia
- Rahan arvo heikkeni (inflaatio) → rahataloudesta luontaistalouteen
- Väestö muutti pois kaupungeista

ULKOISET TEKIJÄT

- Kansainvaellukset (germaanit, hunnit)
- Kristinusko horjutti keisarin asemaa
- Kulkutaudit

Alla olevissa lainauksissa kuvataan Rooman valtakunnan tuhoa.

Kristinusko vaikutti jossakin määrin Rooman valtakunnan tuhoutumiseen. (...) Rooman rappeutuminen oli luonnollinen ja väistämätön seuraus valtakunnan kohtuuttomasta suuruudesta.

Edward Gibbon, *Rooman valtakunnan rappio ja tuho* (1776–1788).

Luhistumisen aiheutti barbaarien lisääntyvä painostus valtakunnan heikommalla läntisellä puoliskolla.

A.H.M. Jones, *The Decline of the Ancient World* (1966).

- a) Vertaile lainauksissa esitettyjä Rooman valtakunnan hajoamisen syitä. (2 p.) (nykyisin n. 6 p.)
- b) Erittele näiden lainauksien ja muiden tietojesi pohjalta, miksi Rooman valtakunta tuhoutui. (4 p.) (nykyisin n. 14 p.)

Ylioppilaskoetehtävä, syksy 2007

a) **Gibbon** korostaa Rooman valtakunnan tuhoutumisen taustasyinä **kristinuskoa** ja imperiumin **kokoa**.

Jones selittää tapahtumaa imperiumin **ulkopuolelta** tulevalla **paineella**.

Kahden pisteen edellytyksenä on selitysten aito vertailu pelkän dokumenttien referoinnin sijaan.

b) Käsitelty erilaisia taloudellis-yhteiskunnallisia tekijöitä, esimerkiksi rahan arvon lasku, kaupan taantuminen ja luontaistalouteen siirtyminen. (1–2 p.)

Käsitelty Rooman hajoamista useasta näkökulmasta, esimerkiksi ympäristötekijät, taudit, poliittinen hajaannus ja Rooman perinnön säilyminen. Vastauksessa on ymmärretty Rooman tuhoutumisen tulkinnallisuus ja tapahtumien monimutkaisuus (3–4 p.)